

1. MĚŘENÍ DÉLEK

Cíl: žák rozezná základní měřidla pro práci ve strojírenství. Umí správně používat měřidla a číst naměřené hodnoty. Dokáže popsat jednotlivé části měřidel.

Měřidla slouží k: měření skutečných hodnot a také slouží k měření porovnáním

Základní jednotkou délky je: metr (m)

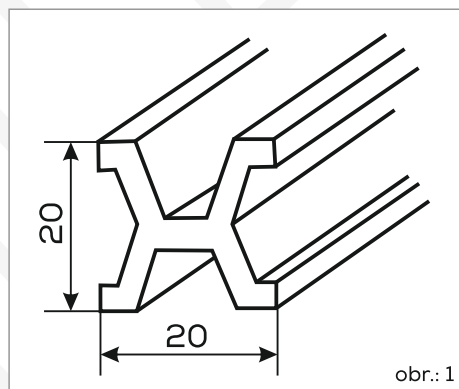
Pokud nevíš, vyhledej na webu

V minulosti se používaly různé jednotky délky, znáš některou? .....

stopa, píd', loket, krok, palec

....., a odvozovaly se od rozměrů lidského těla.

S rozvojem techniky v roce 1870 Mezinárodní komise ustanovila jeden metr pomocí platino-iridiové tyče, která je uložena v Paříži. Česká republika, jako ostatní státy dostala svoji kopii podle které se stanovila délka jeden metr a nedocházelo k odchylce v měření.

Na výkresech ve strojírenství se všechny délkové rozměry udávají v ..... milimetrech (mm)....., do výkresu se milimetry nezaznamenávají.

Základní pravidla správného měření:

1. měřit musíme přesnějším měřidlem, než je požadovaná přesnost rozměru součásti, například při toleranci součásti 0,2 mm použijeme měřidlo s přesností 0,1 mm.
2. měřená součást i měřidlo musí být čisté.
3. součást i měřidlo musí mít stejnou teplotu, obvykle 20° C.
4. pro měření volíme měřidlo podle požadované přesnosti měření, čím je měřidlo přesnější, tím je vyšší i jeho cena.
5. při měření mají dotyky správně přiléhat k měřené součásti, nepřítlačujeme násilím,

Měřidla pro měření délek dělíme podle použité měřicí metody:

Měřidla přímá ..... U těchto měřidel se přímo odečte měřený rozměr na stupnici měřidla.

.....

Měřidla nepřímá ..... Tato měřidla se nejprve musí seřadit na nějaký rozměr. Na stupnici měřidla pak odečtu pouze odchylku od tohoto rozměru.

.....

Měřidla pevná ..... Tato měřidla jsou vyrobena na měření jednoho jediného rozměru v jedné toleranci, měření je ale velmi jednoduché a rychlé.

.....

Měřidla pro měření délek dělíme podle použité měřicí metody:

Měřidla pevná

obr.: 2

Posuvné měřítko

.....

obr.: 3

Mikrometr

.....

Základem mikrometru je šroub a matice o stoupání 0,5 mm.

Otáčením šroubu v matici se posouvá pohyblivý dotyk. Stálý tlak pohyblivého dotyku na součást zajišťuje zubová spojka předepjatá pružinou (řehtačka). Po dosažení vhodného tlaku začne spojka prokluzovat.

Měřidla pevná

obr.: 4

Kalibry

.....

Kalibr neměří, pouze zkontroluje, zda měřený útvar (rozměr, tvar nebo poloha) odpovídá či neodpovídá požadavkům.

Měřidla nepřímá

obr.: 5

Úchylkoměr

.....

Je délkové měřidlo používané převážně ve strojírenství, například pro kontrolu odchylek od předepsané míry, při vystředování rotačních obrobků a podobně.

Naskenuj si QR kód

Poznáš druhy měřidel?

obr.: 6

H M A T A D L A

- slouží k přenášení vnějších i vnitřních rozměrů z obrobku na měřítko.

obr.: 7

O C E L O V É P Á S M O

- existují v délkách od 10m do cca 100m. Jsou svinutá v ochranném pouzdře pomocí kličky a rukojeti.

obr.: 8

S K L Á D A C Í M E T R

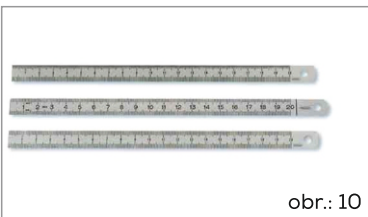
- skládá se z 10 částí po 100 až 200 mm

obr.: 9

S V I N O V A C Í M E T R

- ocelové měřítko skloubené do ochranného pouzdra v rozmezí od 1 až do 10 metrů.

obr.: 10

L I S T O V É M Ě Ř Í T K O

- jedná se o ocelové měřítko z pružinové oceli, s kterým lze měřit délkové i zakřivené plochy.

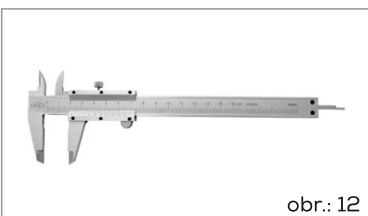
obr.: 11

M I K R O M E T R

- jde o velmi přesné měřidlo.
- měří s přesností 0,01 mm.

3 velikosti:

0 - 25 mm
25 - 50 mm
50 - 75 mm

obr.: 12

P O S U V N É M Ě Ř Í T K O

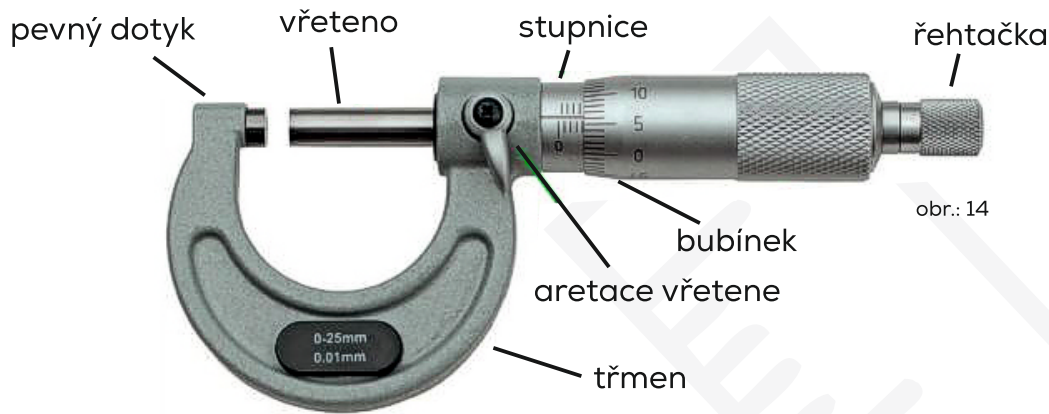
- obsahuje pevnou část se základní stupnicí a posuvnou část s posuvnou stupnicí - **noniem**.
- měří s přesností 0,1 až 0,02 mm.

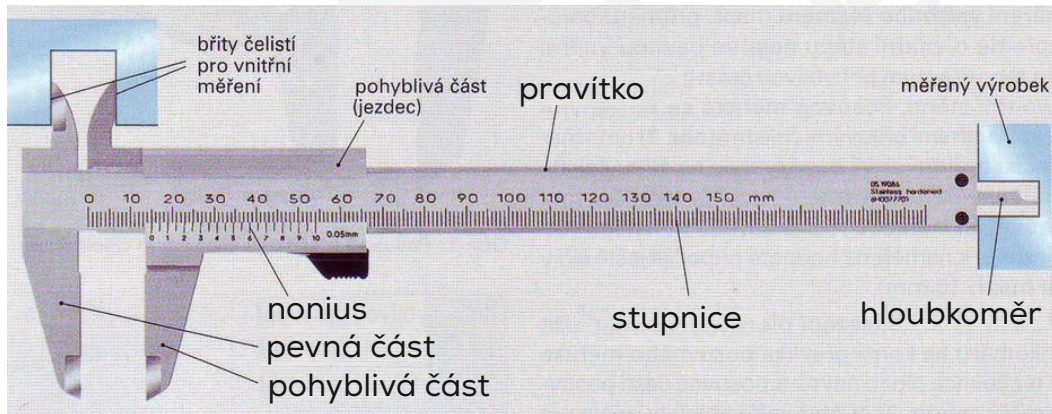
obr.: 13

Ú C H Y L K O M Ě R

- je délkové měřidlo používané převážně ve strojírenství, například pro kontrolu odchylek od předepsané míry, při vystředování rotačních obrobků a podobně.

aretace vřetene - pevný dotyk - řehačka - bubínek - třmen - vřeteno - stupnice

pravítko - nonius - pevná část - pohyblivá část - stupnice - hloubkoměr

Kontrolní otázky:

1. Základní jednotkou délky je?
2. S jakou přesností měří mikrometr?
3. Co je to nonius?
4. S jakou přesností měří posuvné měřítko?

Použitá literatura:

FIALOVÁ, Dana a Vladislav GRADEK. *Technologie - zámečnické práce a údržba: učebnice pro odborná učiliště*. 2. vyd. Praha: Parta, 2014. ISBN 978-80-7320-195-1.

ŠULC, Jan. *Technologická a strojnická měření pro SPŠ strojnické: učební text pro 3. a 4. ročník středních průmyslových škol strojnických*. 3. opr. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1986.

Použité obrázky:

Obr. 1: Vlastní tvorba

Obr. 2 a 12: <https://www.briol.cz/cs/p-1042-posuvne-meridlo-analogove-0-02-mm-kinex>

Obr. 3 a 11: <https://www.enaradinastroje.cz/trmenovy-mikrometr-fortis-125-150-mm--din-863/>

Obr. 4: <https://kalibr.cz/>

Obr. 5 a 13: <https://www.degas-km.cz/uchylkomery/c318.html>

Obr. 6: <https://www.primadilna.cz/Hmatadlo-vnejsi-vnitri-a-delitko-150-mm-sada-3-ks-d8701.htm>

Obr. 7: <https://www.bo-import.cz/pasmo-ocelove-komelon-30mx10mm-kmc-913-p27964/>

Obr. 8: <https://www.hobynaradi.cz/metr-skladaci-dreveny-metrie-1m/>

Obr. 9: <http://www.dovavanik.cz/svinovaci-metry-pasma.html?vyhledavani=&vsude=&list=&xmliid=1638734>

Obr. 10: <https://www.kutil.cz/rucni-naradi/meridla/meritka-pravitka/meritko-ocelove-nerez/>

Obr. 14: <https://www.vybavenadilna.cz/clanek/trmenovy-mikrometr-popis-mereni/>

Obr. 15: FIALOVÁ, D., GRADEK, V. *Zámečnické práce a údržba, Technologie 1. díl*, Praha: Parta, 2007